

Cijfers uit de Nivel-registratie van verloskundigen

Resultaten van de peiling 2023

R. Batenburg
R. Kenens

NIVEL

Kennis voor betere zorg

Het Nivel levert kennis om de gezondheidszorg in Nederland beter te maken. Dat doen we met hoogwaardig, betrouwbaar en onafhankelijk wetenschappelijk onderzoek naar thema's met een groot maatschappelijk belang. 'Kennis voor betere zorg' is onze missie. Met onze kennis dragen we bij aan het continu verbeteren en vernieuwen van de gezondheidszorg. We vinden het belangrijk dat mensen in staat zijn om deel te nemen aan de samenleving. Ons onderzoek draait uiteindelijk om de vraag hoe we de zorg voor de patiënt kunnen verbeteren. Alle onderzoeken publiceert het Nivel openbaar, dat is statutair vastgelegd.

Deze brochure staat ook op onze website:

<https://www.nivel.nl/nl/panels-en-registraties/nivel-beroepenregistraties-zorg>

Oktober 2024

ISBN 9789461228864

030 272 97 00

beroepenregistraties@nivel.nl

<https://nivel.nl/nl/panels-en-registraties/beroepenregistraties>

© 2024 Nivel, Postbus 1568, 3500 BN UTRECHT

Gegevens uit deze uitgave mogen worden overgenomen onder vermelding van Nivel en de naam van de publicatie. Ook het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning in artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoud

1	Inleiding en methode van onderzoek	4
1.1	Doel en opzet van de registratie	4
1.2	Veldwerk en benadering van de verloskundigen voor de peiling 2023	4
1.3	Andere bronnen voor deze uitgave van cijfers uit de registratie van verloskundigen 2023	5
2	Trends in het aantal werkzame en afgestudeerden verloskundigen in Nederland	6
2.1	Het aantal geregistreerde en werkzame verloskundigen	6
2.2	Het aantal verloskundigen in opleiding	7
3	Achtergrondkenmerken en werkzaamheid van de praktiserende verloskundigen in 2023	8
3.1	Leeftijds- en geslachtverdeling van de praktiserende verloskundigen	8
3.2	Vervolgopleidingen van de praktiserende verloskundigen	9
3.3	Werksituatie, werkweek en werktijden van de praktiserende verloskundigen	9
3.4	Verloskundigen die in niet meer praktiserend zijn	13
4	Samenvatting	15

1 Inleiding en methode van onderzoek

1.1 Doel en opzet van de registratie

In 1983 is het Nivel gestart met een eigen registratie van verloskundigen en is hiervoor een samenwerkingsovereenkomst gesloten met de Koninklijke Nederlandse Organisatie van Verloskundigen (KNOV). Het doel van de Nivel-registratie van verloskundigen is informatie te verzamelen over de omvang en samenstelling van de beroepsgroep in Nederland. Analyseresultaten van de registratiecijfers worden openbaar gepubliceerd en kunnen gebruikt worden ter ondersteuning van beleid en ander onderzoek naar de positie en arbeidsmarkt van verloskundigen.

1.2 Veldwerk en benadering van de verloskundigen voor de peiling 2023

In het voorjaar van 2023 zijn vanuit het Nivel 967 mails verstuurd. Ten eerste zijn 896 personen aangeschreven, die in 2021 toestemming hadden gegeven hun gegevens voor de peiling in 2023 beschikbaar te stellen om ze via de enquête te actualiseren. Ten tweede zijn er 71 verloskundigen aangeschreven die zich in de afgelopen jaren voor de Nivel-registratie en daarmee de enquête hebben aangemeld. Er bestaat tussen deze en de hiervoor genoemde groep geen overlap. De mailing van deze 967 personen heeft geresulteerd in 607 ingevulde vragenlijsten. Dat betekent een respons van 60,7%.

Voor de peiling zijn daarnaast 3.003 mails vanuit de KNOV verstuurd aan alle werkzame leden. Daarbij bestond er een overlap tussen deze groep en de groep verloskundigen die door het Nivel is aangeschreven (zie hiervoor). De KNOV-leden is gevraagd zich door middel van een formulier aan te melden voor de peiling van 2023. Na aanmelding zijn zij in de registratie opgenomen en is hen per mail een persoonlijke inloglink toegezonden. Deze mailing heeft geresulteerd in 309 ingevulde vragenlijsten, een respons van 10,3%. Hierbij moet dus rekening worden gehouden met het feit dat (1) deze groep is geworven uit een grote en diverse groep van onder verloskundigen die in 2021 niet hebben deelgenomen aan de peiling, en (2) zij een extra handeling hebben moeten doen om zich apart aan te melden voor de 2023-enquête.

In totaal zijn in 2023 dus $(607+309=)$ 916 ingevulde enquêtes ontvangen. Delen we dit op de optelsom van de twee aangeschreven groepen, in totaal $(967+3.003=)$ 3.970 personen, dan is een responspercentage van 23,1% bereikt¹.

De 916 ingevulde vragenlijsten konden niet allemaal in de analyse meegenomen worden. Ten eerste was er een kleine groep verloskundigen die geen toestemming gaf om hun antwoorden te verwerken voor deze rapportage. Ten tweede was er een aantal verloskundigen die twee keer de vragenlijst heeft ingevuld, omdat via verschillende kanalen is geworven. En ten derde is een aantal vragenlijsten waarbij de kernvragen over onder andere werkzaamheden op de peildatum niet zijn beantwoord

¹ Het totaal aantal dat is aangeschreven ligt feitelijk lager, omdat de twee aangeschreven groepen overlappen zoals hiervoor beschreven. Deze overlap kon echter niet worden bepaald vanwege de anonimiteit van de aangeschreven personen. De respons zal daarom ook feitelijk wat hoger liggen dan 23,1%.

buiten beschouwing gelaten. Uiteindelijk bleven daarvan 816 bruikbare vragenlijsten over. Over deze groep van 816 respondenten gaan de cijfers in dit rapport.

1.3 Andere bronnen voor deze uitgave van cijfers uit de registratie van verloskundigen 2023

Om uitspraken over de beroepsgroep als geheel te kunnen doen, is naast de resultaten uit de peiling 2023 ook van andere gegevensbronnen gebruikgemaakt. Op basis van BIG-gegevens die het CIBG en het CBS via Statline publiceert, is de jaarreeks van het aantal geregistreerde, werkzame en praktiserende verloskundigen in Nederland geactualiseerd. Deze cijfers worden gepresenteerd in hoofdstuk 2, samen met gegevens over de opleiding van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) wat betreft de instroom in de opleiding en beroepsgroep. Ook in hoofdstuk 3 wordt gebruik gemaakt van de leeftijds- en geslachtsverdeling van verloskundigen in Nederland op basis van het BIG en CBS, om zo de samenstelling van de respons op de peiling 2023 op representativiteit te beoordelen.

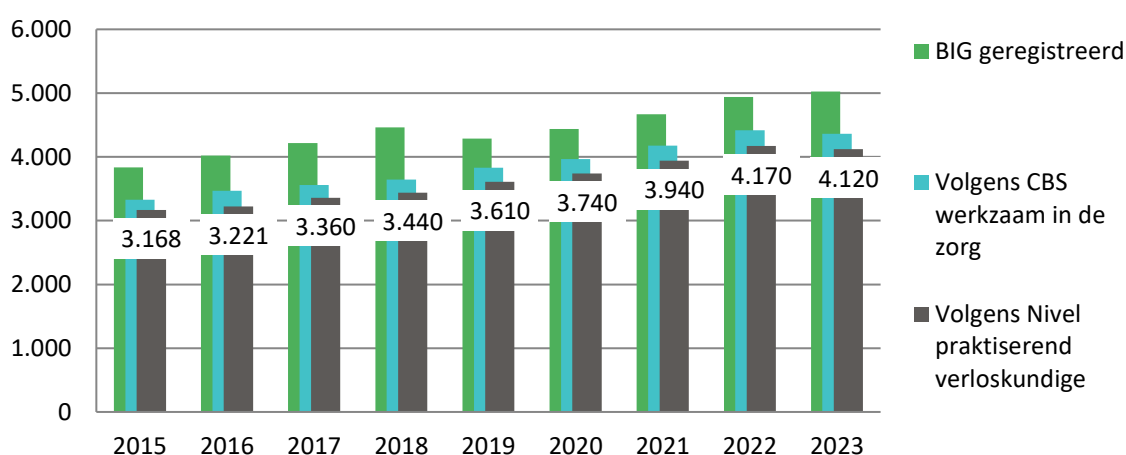
2 Trends in het aantal werkzame en afgestudeerden verloskundigen in Nederland

2.1 Het aantal geregistreerde en werkzame verloskundigen

De populatie van potentieel werkzame verloskundigen in Nederland wordt gevormd door alle personen die voor het beroep van verloskundigen een BIG-registratie bezitten². Deze actuele cijfers publiceert het CIBG elk kwartaal. Het CBS publiceert historische jaarreeksen van het aantal BIG-geregistreerden en geeft daarbij aan hoeveel van deze groep (1) een bekende arbeidspositie heeft als ‘medisch geschoolde’ en (2) in de zorg (sector ‘gezondheids- en welzijnszorg’) werkzaam is. Op basis van eerdere uitkomsten van onze registratie van verloskundigen, is daarop bepaald hoeveel verloskundigen er in Nederland ook daadwerkelijk praktiserend waren per jaar³.

Figuur 1 laat op basis van deze verschillende bronnen en afbakeningen de trend tussen 2015 en 2023 zien. Vóór 2015 was er sprake van een groot aantal verloskundigen die hun BIG-herregistratie hebben laten verlopen (zie het rapport over de Nivel-peiling 2021) waardoor we nu dit jaar als beginpunt nemen voor de trendanalyse. Vanaf 2015 zien we dat het aantal geregistreerde, werkzame en praktiserende verloskundigen tussen 2015 en 2023 een stijgende lijn vertoont. Wel zien we voor het eerste een trendbreuk tussen 2022 en 2023. Waren er volgens de Nivel-registratie in 2022 in totaal 4.170 praktiserende verloskundigen in Nederland, in 2023 is dit licht gedaald naar 4.120. Dit patroon zien we ook in het aantal werkzame verloskundigen volgens het CBS, dat in 2022 op 4.415 lag in 2023 is gedaald tot 4.362. De verschillen tussen 2022 en 2023 zijn klein, maar het lijkt erop dat de groeitrend van de afgelopen jaren tot stilstand is gekomen.

Figuur 1 Aantal BIG-geregistreerden per 1 februari, volgens het CBS in de zorg werkzame, en volgens het Nivel praktiserende verloskundigen op 1 januari (2015-2023)

Bron: BIG, CBS, Nivel-verloskundigenregistratie.

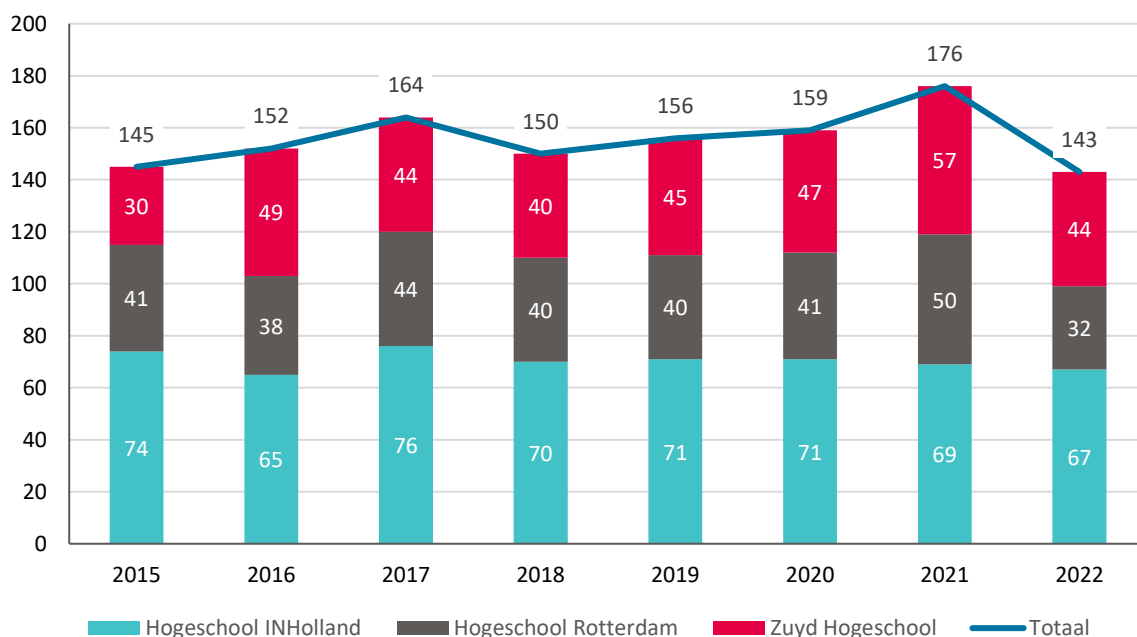
² Waarbij men overigens ook een andere registratie kan bezitten, bijvoorbeeld als verpleegkundigen of physician assistant.

³ Van de groep BIG-geregistreerde verloskundigen die volgens het CBS in de zorg werkzaam is, hoeft niet iedereen praktiserend te zijn, dat wil zeggen zwangerschappen en bevallingen te begeleiden. Het komt bijvoorbeeld ook voor dat verloskundigen alleen als verpleegkundige werkzaam zijn. Dan zijn zij wel in de zorg werkzaam, maar niet praktiserend. De registratie van het Nivel richt zich enkel op de praktiserende verloskundigen.

2.2 Het aantal verloskundigen in opleiding

Instroom in de beroepsgroep wordt voornamelijk bepaald door de 'pijplijn', in dit geval het aantal verloskundigen dat wordt opgeleid. Uit cijfers van de Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) blijkt dat het aantal afgestudeerde verloskundigen in Nederland de afgelopen jaren fluctueert (zie figuur 2). Tussen 2015 en 2017 nam het aantal afgestudeerden toe, daarna is het even gedaald tot 150 (2018) om vervolgens weer toe te nemen tot 176 personen in 2021. Deze laatste stijging kan een relatie hebben met een inhaalslag in verband met de Coronapandemie, want daarna ligt het aantal afgestudeerden weer lager. Met 143 in 2022 ligt het aantal afgestudeerde verloskundigen weer op het niveau van 2015. Hiermee volgt de verloskunde-opleiding de dalende trend die we in meerdere andere HBO-zorgopleidingen zien. De aandelen van de drie hogescholen in de groep afgestudeerden is tussen 2015 en 2022 overigens nauwelijks veranderd.

Figuur 2 Aantal afgestudeerde verloskundigen naar jaar en opleidingsplaats (2015-2022)

Bron: DUO.

Zoals we eerder rapporteerden, werkt een substantieel aantal verloskundigen in Nederland die in buitenland zijn gediplomeerd. Volgens het CIBG had in 2023 26% van de BIG-geregistreerden een buitenlands diploma, waarvan overigens 10% wel de Nederlandse nationaliteit heeft. Mogelijk hebben zij over de grens hun opleiding gevolgd vanwege de hier geldende numerus fixus. In het volgende hoofdstuk laten de resultaten van de 2023-enquête zien dat in de responsgroep 16% de opleiding in het buitenland heeft afgerond; een iets lager percentage dan uit onze peiling in 2021 en 2018 naar voren kwam (19% en 20%).

3 Achtergrondkenmerken en werkzaamheid van de praktiserende verloskundigen in 2023

3.1 Leeftijds- en geslachtverdeling van de praktiserende verloskundigen

Het percentage mannen onder de verloskundigen is traditioneel laag. In de responsgroep van 2023 is dat 1,7%, wat iets hoger is dan in de vorige peiling van 2021 (1,3%). Wel is het percentage mannen van 1,7% flink hoger dan onder de in de zorg werkzame verloskundigen volgens het CBS in 2023 (namelijk 0,7%).

Tabel 1 laat de leeftijdsverdeling zien van de respondenten die deelnamen aan de peiling 2023, afgezet tegen de leeftijdsverdeling van verloskundigen die we in 2021 en 2018 rapporteerden.

Tabel 1 Leeftijdsverdeling van de praktiserende verloskundigen volgens de Nivel-peilingen op 1 januari 2018, 2021 en 2023

	2018	2021	2023
<25	6%	2%	2%
25-29	20%	13%	11%
30-34	20%	15%	14%
35-39	15%	15%	16%
40-44	12%	15%	16%
45-49	9%	13%	13%
50-54	8%	9%	10%
55-59	6%	10%	8%
60-64	4%	7%	8%
>=65	1%	1%	2%
Totaal	100%	100%	100%

Duidelijk is de vergrijzingstrend te zien aan de toename van de groep 60-plus (van 5% en 8% naar 10%) en een afname van praktiserende verloskundigen jonger dan 35 (van 61%, 45% naar 43%). Terwijl de uitstroom uit de opleiding redelijk stabiel is gebleven en het laatste jaar zelfs daalt (zie figuur 2 hiervoor), schuift de werkzame groep verloskundigen qua leeftijd steeds wat meer op. De gemiddelde leeftijd van de beroepsgroep is dan ook gestegen tot van 41,9 jaar in 2018 en 2021 naar 42,4 jaar in 2023.

De leeftijdsverdeling van de respondenten in 2023 kunnen we verifiëren met die van de werkzame BIG-geregistreerde verloskundigen in 2022. Dan blijkt de responsgroep toch wel een redelijke afspiegeling daarvan te zijn, al zijn de jongere leeftijdsgroepen in de respons ook in dit opzicht ondervertegenwoordigd. Net als in eerdere peilingen heeft dit waarschijnlijk te maken met het feit dat vooral de eerstelijns verloskundigen en praktijkhouders op de enquête hebben gereageerd, een gemiddeld wat oudere groep die ook bestaat uit de her-aangeschreven groep van 2021 en ook vaker lid van de KNOV is (zie ook hiervoor hoofdstuk 1).

3.2 Vervolgopleidingen van de praktiserende verloskundigen

Veel verloskundigen geven zowel in 2021 als in 2023 aan, na hun opleiding een vervolgopleiding te hebben afgerond, daarmee bezig zijn, of van plan zijn dit te doen. Tabel 2 laat zien dat het daarbij het vaakst gaat om de 'basiscursus echoscopie verloskunde'. Van de totale responsgroep heeft 78% in 2023 deze vervolgopleiding afgerond (in 2021 was dat 73%), 4% is er mee bezig en 4% is van plan om de opleiding te gaan doen. Van de andere vervolgopleidingen is de (verwante) vervolgopleiding echoscopie SEO/NT het meest aangevinkt met 14% in 2023 (in 2021 nog 12%). Voor de andere verloskundige vervolgopleidingen zijn de percentages in 2023 kleiner en ook vergelijkbaar met die in 2021. Interessant zijn overigens nog de categorieën die in 2023 respectievelijk 11% en 9% zijn aangekruist, namelijk 'een andere niet-universitaire vervolgopleiding' en een 'overige opleiding'. Nadere analyse van de toelichtingen leert dat daarbij 20 keer de opleiding tot 'versiekundige' is genoemd, 15 keer de opleiding tot lactatiekundige (IBCLC, post-HBO), 13 keer een coaching-opleiding en zeven keer een homeopathie-opleiding.

Tabel 2 Percentage verloskundigen die per vervolgopleiding aangaven deze te hebben afgerond, daarmee mee bezig zijn of van plan zijn deze te gaan volgen, in 2023 en 2021

Vervolgopleiding	Afgerond		Mee bezig		Van plan	
	2021	2023	2021	2023	2021	2023
Basiscursus echoscopie verloskunde	73	78	5	4	6	4
Opleiding echoscopie SEO/NT	12	14	2	1	2	3
Master of science verloskunde (AMC/UvA)	6	4	0	0	1	1
Masteropleiding PA/KV	3	4	0	0	1	1
Opleiding in de klinische verloskunde (UMC Utrecht)	6	4	0	0	1	0
European master of science in midwifery	1	1	0	0	1	0
Master of Health Sciences, route midwifery science (VU/AVAG)	2	2	0	0	1	0
Andere universitaire vervolgopleiding binnen verloskunde	2	1	0	0	1	1
Andere niet-universitaire vervolgopleiding binnen verloskunde	7	9	1	0	1	1
Overige opleiding	9	11	1	2	1	2

3.3 Werksituatie, werkweek en werktijden van de praktiserende verloskundigen

3.3.1 Werksituatie

Tabel 3 laat zien dat de praktiserende verloskundigen die in 2023 reageerden over het algemeen werkzaam zijn als zelfstandig gevestigde in een verloskundige praktijk (59%) of als waarnemer (24%). Klinisch werkzame verloskundigen vormen 11% van de responsgroep. Eerstelijns verloskundigen in loondienst van een instelling (geboortecentrum, gezondheidscentrum, ziekenhuis of vergelijkbare instelling / stichting) en zij die in loondienst zijn van een verloskundige praktijk, vormen met 1% en 4% de kleinste groepen. Nagenoeg dezelfde percentages zien we binnen de responsgroep in 2021. De peiling in 2018 (niet opgenomen in Tabel 3) includeerde door een andere dataverzamelmethode relatief meer klinisch verloskundigen, en daardoor relatief minder zelfstandig gevestigden en waarnemers (zie hoofdstuk 1).

Tabel 3 Percentage verloskundigen dat aangaf in een bepaalde werksituatie werkzaam te zijn, op basis van de responsgroepen in 2023 en 2021

Werksituatie	2021	2023
Zelfstandig gevestigd	59%	59%
Loondienst instelling	3%	1%
Klinisch werkzaam	10%	11%
Loondienst praktijk	4%	4%
Waarnemer	24%	24%
Totaal	100%	100%

Kijken we voor 2023 naar de relatieve grote groep van 24% waarnemende verloskundigen, dan geeft 84% daarvan aan als vaste waarnemer werkzaam te zijn. Deze responsgroep gaf aan op gemiddeld 2,25 praktijkadressen te hebben waargenomen, meer dan de helft deed dat 175 dagen per jaar of meer. Net als in 2021 bevestigt dit het beeld dat de verloskundigen die waarnemen, dit voor een groot deel van hun tijd en op vaste basis bij een beperkt aantal werkgevers doen.

3.3.2 Omvang van de reguliere werkweek in fte en uren

Of praktiserende verloskundigen in de responsgroep fulltime of parttime werken, en hoeveel fulltime equivalenten (fte) gemiddeld, staat in tabel 4. Daarbij is wederom een vergelijking gemaakt met alleen de gemiddelden in 2021. Uitgegaan is van vier 'vaste' werksituaties, zonder de waarnemers, omdat deze door het jaar heen op flexibele en variabele basis werken.

Het percentage binnen de gehele groep dat fulltime werkt, is in 2023 hoger dan in 2021 (60% versus 44%). Tabel 4 laat zien dat de verschuiving in het percentage fulltime zich vooral voordoet onder de zelfstandig gevestigden, de hoofdgroep die in beide jaren verreweg een veel hoger percentage fulltimers kent dan de andere subgroepen. Net als voor de verloskundigen die in loondienst van een verloskundigenpraktijk zijn, ligt voor beiden het percentage in 2023 ruim vier procentpunten hoger. Voor de verloskundigen die klinisch werkzaam zijn, is het percentage fulltime werkenden juist gedaald van 14% naar 8%.

Voor alle categorieën in tabel 4 geldt dat het gemiddeld aantal fte dat men werkt, nauwelijks tussen 2021 en 2023 is veranderd. Het gemiddeld aantal fte bleef 0,86. Dat betekent dus dat de parttime werkende verloskundigen gemiddeld minder fte werkten in 2023 dan in 2021; omdat in beide peilingen fulltime werkenden per definitie de score van 1 fte is toegekend.

Tabel 4 Percentage dat fulltime werkt en gemiddelde aantal fte van verloskundigen naar werksituatie, in 2023 en 2021

	% dat fulltime werkt		Gemiddeld fte	
	2021	2023	2021	2023
Zelfstandig gevestigd	69,7%	73,8%	0,91	0,91
Loondienst instelling 1	13,8%	-	0,63	-
Klinisch werkzaam	13,8%	7,9%	0,71	0,72
Loondienst praktijk	14,3%	18,8%	0,62	0,60
Gemiddeld, alle verloskundigen	44,4%	60,4%	0,86	0,86

1 Voor 2023 was deze groep te klein om daarvoor betrouwbare percentages en gemiddelden te berekenen. Zie tabel 3 hiervoor, het gaat om slechts 1% van de responsgroep.

Aan de verloskundigen is ook gevraagd hoeveel uur men per week werkt, exclusief de uren die aan bereikbaarheidsdiensten en achterwacht worden besteed (tabel 5). Daarnaast laat tabel 5 zien, uitgesplitst naar werksituatie, welke percentage daarvan men besteedt aan cliëntgebonden taken. Aan de uren die bovenop de ‘standaard werkweek’ aan diensten en achterwacht worden besteed, wordt in de volgende paragraaf apart aandacht besteed.

Voor de gehele responsgroep geldt dat de lengte van de werkweek in 2023 gemiddeld wat hoger ligt dan in 2021 (36,9 uur versus 36,3 uur per week). Ook nu zien we dat dit verschil vooral wordt veroorzaakt door de zelfstandig gevestigde verloskundigen, die in 2023 1,2 uur per week meer werkten dan het gemiddelde. Hiervoor zagen we ook dat deze groep gemiddeld het hoogste percentage fulltimers kent en ook meer fte zijn gaan werken. De twee andere subgroepen werkten gemiddeld ongeveer evenveel uren per week in 2023 als in 2021.

Als het vervolgens gaat om het percentage uren dat men aan cliëntgebonden taken besteedt (ook tabel 5) dan ligt dit in 2023 ongeveer op hetzelfde niveau als in 2021 (afgerond 71%). Verschillen tussen de subgroepen zijn hier gering en wijzen op een stabilisatie van deze indicator voor onder andere administratieve lasten en ‘tijd voor de cliënt’.

Tabel 5 Gemiddelde werkweek in uren (exclusief bereikbaarheids- en achterwachtdiensten), en percentage dat verloskundigen besteden aan cliëntgebonden taken naar werksituatie, in 2021 en 2023

	Uren totaal		% cliëntgebonden	
	2021	2023	2018	2021
Zelfstandig gevestigd	38,5	39,7	68,7%	68,6%
Loondienst instelling	24,5	-	77,4%	-
Klinisch werkzaam	27,0	27,3	83,6%	83,8%
Loondienst praktijk	27,2	26,8	78,1%	83,0%
Gemiddeld, alle verloskundigen	36,3	36,9	70,5%	70,9%

3.3.3 Tijd besteed aan bereikbaarheidsdiensten en achterwacht

Hadden de voorgaande resultaten betrekking op de ‘reguliere’ werkweek, met name eerstelijns verloskundigen doen ook in de avond, nacht en weekenden bereikbaarheidsdiensten en achterwacht. Bevallingen vinden immers 24/7 plaats en zijn dus niet tijdens ‘kantooruren’ te plannen. Deze uren dienen dus ook meegenomen te worden als we het hebben over de werkweek en werktijden van verloskundigen.

In de 2023-enquête gaven bijna alle verloskundigen (95%) aan bereikbaarheidsdiensten te draaien (92% in 2021). Daarbij gaat het om gemiddeld 50,4 uur per week dat verloskundigen aangeven bereikbaar te zijn – dat wil zeggen voor deze diensten oproepbaar of ‘stand-by’ zijn. Er is ook gevraagd hoeveel uur daarvan daadwerkelijk werktijd is. Dat is gemiddeld 12,3 uur per week, een wat lager gemiddelde ten opzichte van de 17,8 per week in 2021. Hierbij is de werktijd aan bereikbaarheidsdiensten op nul gezet voor de verloskundigen die deze diensten niet deden.

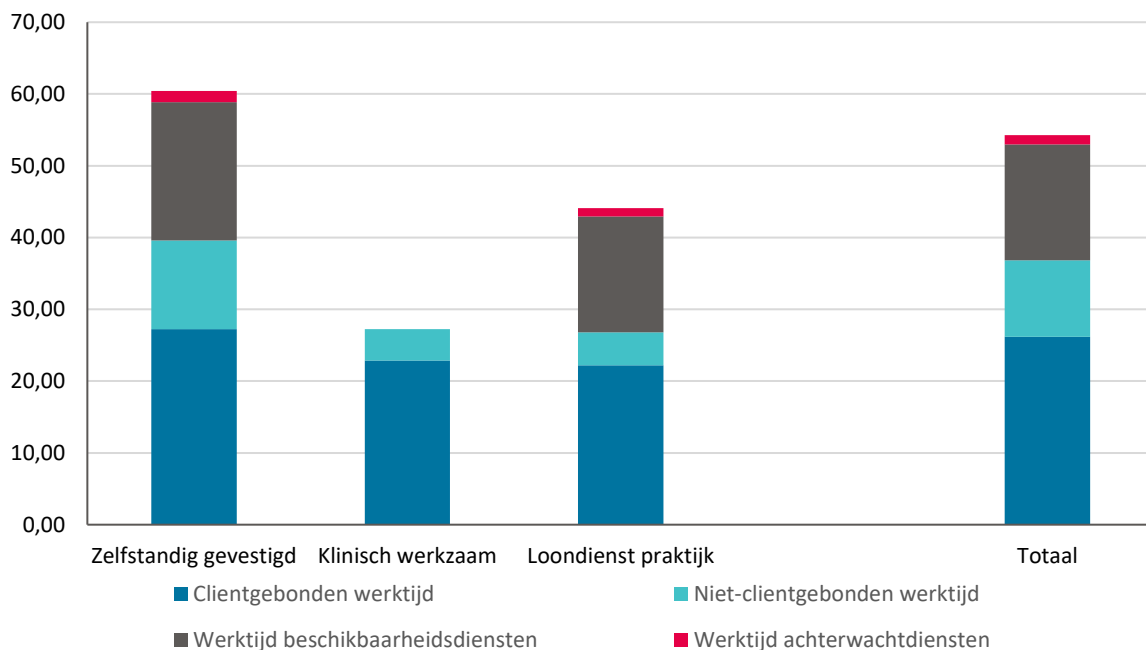
Meer dan de helft (58%) van de responderende verloskundigen had in 2023 achterwacht-diensten; ook dit percentage ligt iets hoger dan in 2021 (53%). Het ging daarbij om gemiddeld 38,4 uur per week dat men als achterwacht dienst deed, en men besteedde daar gemiddeld 2,7 uur per week daadwerkelijke werktijd aan (tegen 1,2 uur in 2021). En ook hierbij is de werktijd aan achterwacht-diensten op nul gezet voor de verloskundigen die deze diensten niet deden.

Net als in 2021 gaf het grootste gedeelte van de respondenten (46%) aan achterwachtdiensten met zowel collega's uit de eigen praktijk als verloskundigen uit buurtpraktijken te organiseren. Daarnaast gaf 31% aan dit alleen intern met collega's uit de eigen praktijk te regelen en 20% alleen met collega's uit buurtpraktijken. Achterwachtdiensten worden volgens 62% 'ad hoc' geregeld, 24% gaf aan dat dit een vast rooster-onderdeel is, de rest gaf aan dat dit anders wordt ingeregeld. Deze percentages liggen dicht bij die uit de peiling in 2021 naar voren kwamen.

3.3.4 Omvang van de totale werkweek in uren en uren per fte

Gebaseerd op de cijfers uit de vorige twee paragrafen, wordt in figuur 3 het totaal aantal uur weergegeven dat de responderende verloskundigen in 2023 gemiddeld per week werkzaam waren. Dit is dus opgebouwd uit (1) de uren die men 'regulier' besteedde aan cliënt- en niet-cliant-gebonden taken (zie tabel 5) en (2) de uren per week die daadwerkelijk zijn besteed aan bereikbaarheids- en achterwacht-diensten (zie hiervoor).

Figuur 3 Het totaal aantal uren werktijd per week, onderverdeeld naar cliënt- en niet cliëntgebonden reguliere werktijd en werktijd aan bereikbaarheids- en achterwachtdiensten; gemiddelden voor de totale responsgroep en naar werksituatie in 2023

Opgeteld bestond de gemiddelde werkweek van de gemiddelde verloskundige die meedeed aan onze enquête, inclusief diensten, in 2023 uit 54,3 uur. Dat is ruim 2 uur per week meer dan het gemiddelde in 2021 (52,7 uur).

Figuur 3 laat daarnaast zien dat de groep zelfstandig gevestigde verloskundigen met gemiddeld 60,4 uur per week het overall gemiddelde sterk bepaalt. Zoals we eerder al zagen, maakt deze groep ten opzichte van 2021 langere reguliere werkweken en draaien zij meer en langere diensten. In 2021 lag het totaal aantal uren voor deze groep op 57,8 uur per week.

De verloskundigen in loondienst van een praktijk kenden in 2023 een totale werkweek van gemiddeld 44,1 uur (in 2021 was dat 43,4), de klinisch verloskundigen werkten respectievelijk gemiddeld 27,3 tegen 27,0 uur per week in 2021. Uit deze figuur komt dus duidelijk naar voren wat

de additionele impact is van diensten en het al dan niet fulltime werken op de werkweek van de verschillende 'typen' verloskundigen.

Tabel 6 laat tenslotte zien hoe de verdeling van de werktijd van de responderende verloskundigen was verdeeld in 2021 en 2023. De verschillen tussen de rij-percentages zijn voor de beide peilingen zeer gering, wat erop duidt dat wel de omvang van de werkweek is uitgebreid, maar zozeer niet de samenstelling daarvan.

Tabel 6 Verdeling van de werktijd per week naar cliëntgeboden werktijd, niet-clientgeboden werktijd en werktijd aan bereikbaarheids- en achterwachtdiensten, naar werksituatie en in 2021 en 2023

	Cliënt-gebonden werktijd		Niet-client-gebonden werktijd		Werktijd beschikbaarheidsdiensten		Werktijd achterwachtdiensten		Totaal		Totaal, aantal uren	
	2021	2023	2021	2023	2021	2023	2021	2023	2021	2023	2021	2023
Zelfstandig gevestigd	46%	45%	21%	20%	31%	32%	2%	3%	100%	100%	57,80	60,42
Loondienst instelling	66%	-	19%	-	14%	-	0%	-	100%	100%	28,61	-
Klinisch werkzaam	84%	84%	16%	16%	0%	0%	0%	0%	100%	100%	27,04	27,26
Loondienst praktijk	49%	50%	14%	10%	34%	37%	3%	3%	100%	100%	43,30	44,11
Gemiddeld, alle verloskundigen	49%	48%	20%	20%	29%	30%	2%	2%	100%	100%	52,69	54,25

3.4 Verloskundigen die in niet meer praktiserend zijn

Onder de responsgroep in 2023 waren 74 verloskundigen die aangaven niet meer als praktiserend verloskundige in Nederland werkzaam te zijn. Tabel 7 toont de voornaamste redenen voor vertrek uit het praktiserende beroep. De tabel is gesorteerd naar de vaakst genoemde reden in 2023, waarbij de redenen die de responsgroep in 2021 (n=88) noemden voor de vergelijking zijn herhaald.

De grootste groep (15%) gaf in 2023 aan niet-praktiserend te zijn vanwege leeftijd / pensionering, een flink groter aandeel dan in 2021 (3,4%). Het gaan bekleden van een andere functie was in 2021 de meest genoemde reden; in 2023 was dit met 14% de op een-na-vaakst genoemde reden. Andere redenen zijn en werden minder vaak genoemd. De reden 'onregelmatige diensten' wordt in 2023 iets minder vaak genoemd, tegen 'persoonlijke / gezinsomstandigheden' en 'hoge werkdruk' die in 2023 iets vaker door deze groep wordt genoemd.

Tabel 7 Voornaamste reden waarom verloskundigen op 1 januari 2021 en 2023 niet meer als praktiserend verloskundige in Nederland werkzaam waren (in %)

Vertrekreden	2021	2023
Wegens leeftijd / pensioen	3,4	14,9
Andere functie als niet praktiserend verloskundige	25,0	13,5
Ziekte / WAO	13,6	10,8
Afgenomen motivatie voor het vak / behoefte aan een nieuwe uitdaging	9,1	9,5
Toegenomen regelgeving / medicalisering van de verloskunde	5,7	8,1
Persoonlijke / gezinsomstandigheden	1,1	6,8
Moeite met onregelmatige werktijden / nachtdiensten	12,5	6,7
Te hoge werkdruk	3,4	5,4
Andere functie buiten de verloskunde	5,7	4,1
Vertrek naar buitenland	2,3	2,8
Reorganisatie	1,1	1,4
Kan als praktiserend verloskundige geen baan (van mijn voorkeur) vinden	1,1	1,4
Onprettige werksfeer	5,7	-
Onbekend / niet van toepassing	2,3	2,7
Contract liep af	1,1	-
Anders	6,8	10,8
Totaal	100	100

4 Samenvatting

Deze tweejaarlijkse editie over de peiling die het Nivel in 2023 onder verloskundigen heeft uitgevoerd, bevestigt voor een deel bestaande trends, maar laat ook een aantal nieuwe ontwikkelingen zien. Een belangrijke trend is de vergrijzing van de beroepsgroep, en ook zien we voor het eerst in de recente geschiedenis dat er is sprake van krimp van de beroepsgroep. Aan de ene kant is er sprake van een recente afname van het aantal afgestudeerde verloskundigen. Aan de andere kant is sprake van voortijdige uitstroom. Slechts 15% van de verloskundigen die het vak hebben verlaten, en aan de 2023-peiling hebben meegedaan, geeft aan dit vanwege leeftijd of pensionering te hebben gedaan. Een zeer groot deel van de 'uitstromers' geeft allerlei andere redenen aan zoals een baanwissel, motivatieproblemen, regelgeving en werkdruk; iets wat we in 2021 in dezelfde mate zagen.

Onder de groep die aan de peiling in 2023 deelnamen als praktiserend verloskundige zien we een gemiddelde langere reguliere werkweek dan in 2021. Ook is het percentage dat fulltime werkt en beschikbaarheids- en achterwachtendiensten doet toegenomen. Het percentage dat zij aan niet-direct patiëntgebonden taken besteedden bleef daarbij constant: 30%. Wat dit betekent voor de (werk)druk van de beroepsgroep, gezien de krimp van de capaciteit afgezet tegen een toenemende vraag, verdient nader scenario- en ramingsonderzoek.

Bij deze resultaten moet bedacht worden dat dit enquêteonderzoek vooral voor verloskundigen zijn bereikt die in de eerste lijn werkzaam zijn en een praktijk voeren. Bijna 60% van de respondenten heeft deze werksituatie, daarnaast is circa een kwart waarnemer. Met name de groep klinisch werkzaam verloskundigen is daarmee ondervertegenwoordigd⁴. Het is dus een aandachtspunt om bij volgende peiling meer klinisch werkzame verloskundigen te werven, zodat de responsgroep niet alleen naar leeftijd en geslacht, maar ook naar sector een goede afspiegeling vormt.

⁴ De CBS-cijfers over 'medisch geschoolden' en 2022 op Statline laten zien dat 60% van de verloskundigen werkzaam is als zelfstandige in praktijken. Dit percentage komt dus goed overeen met onze responsgroep, maar volgens het CBS werkt 25% in ziekenhuizen. Dit percentage is in onze responsgroep 11%.